

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Цветан Георгиев Цветков, Университет за национално и световно стопанство, катедра „Национална и регионална сигурност“, Научна специалност: Икономика и управление (Иновации и управление на инвестициите в отбраната и сигурността)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Икономика и управление“ (Икономика на отбраната и сигурността) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Пейо Танев Сизов
Тема на дисертационния труд: *„Перспективи и предизвикателства пред българската отбранителна технологична индустриална база в процеса на превъоръжаване и модернизация на Българската армия“*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 503/1.03.2023 г. на Зам.-Ректора по научноизследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Национална и регионална сигурност“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по докторска програма Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността), съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 543/22.03.2016 г. Обучението е осъществено в задочна форма през периода 23.02.2016 – 23.02.2020 г.

Докторантът е придобил бакалавърска степен по специалност „Икономика на отбраната и сигурността“ в УНСС и магистърска степен

по международен бизнес в HULT International Business School, Лондон, Дубай, Бостън.

Авторът е натрупал богат практически опит. През 2010 г. е бил стажант в Комисията по външна политика на Народното Събрание на Република България. През 2011 г. работи в Междуведомствения съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към Министерски съвет. През 2012 г. е Управленски Консултант във Philips Healthcare, Фрамингам, Масачузетс, САЩ. От април 2013 и до момента е Регионален Директор – Индия, отдел „Бизнес Развитие“ в „Арсенал 2000“ АД, Казанлък.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с обем 178 стандартни страници, от които 174 основен текст. Текстът съдържа 14 таблици и 22 фигури. Списъкът с литература съдържа 186 източника на български, английски и полски език.

Трудът е структуриран в: списък на използваните съкращения, списъци на фигурите и таблиците, увод, три глави с по три точки във всяка от тях, заключение, списък с използвана литература, списък с публикации по темата на дисертационния труд, списък с авторовата интерпретация на научните и научно-приложните приноси и две приложения.

Предизвикателствата пред отбранителната индустрия в съвременни условия са във фокуса на вниманието на катедра „Национална и регионална сигурност“ от много години. Проблемът е много актуален и за цялото общество. В този смисъл може да се твърди, че актуалността на избраната проблематика е безспорен факт. Считаю, че авторът в достатъчна степен е обосновал актуалността в своето изложение.

Формулираната цел на труда е предлагането на конкретни мерки за развитието на българската отбранителна технологична индустриална база (БОТИБ), отчитайки съвременната среда за сигурност и възможностите, които предлагат процесът на модернизация и превъоръжаване на българската армия и програмите и проектите в рамките на ЕС. Считаю, че целта е ясно формулирана и е постигната в хода на изследването. Поставени са три задачи на изследването, които също са изпълнени.

Обект на дисертационния труд е българската отбранително-технологична индустриална база. Предмет на изследване са перспективите и предизвикателства пред нея, включително в иновационната среда, в която функционира тя, в процеса на превъоръжаване и модернизация на Българската армия.

Избраните обект и предмет на изследване са в съответствие със замисъла на автора и логиката на неговото изследване.

Тезата, аргументирана в труда е, че процесът на превъоръжаване и модернизация на Българската армия, включително възможностите по линия на Европейския отбранителен фонд, имат потенциала да бъдат катализатор и инструмент за последващо развитие на българската отбранително-технологична индустриална база. Моето мнение е, че тезата е доказана в хода на изследването, но едновременно с това считаю, че със събраната и анализираната в дисертационния труд информация могат да се изведат повече доказателства в нейна подкрепа.

Стилът на изложение е подчертано ясен и точен, авторът демонстрира професионализъм при писане на научни текстове.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Първата глава на труда е озаглавена „Предизвикателства и

възможности пред българската отбранителна индустриална база“. По същество в тази глава авторът представя характеристиките на обекта на изследване и прави задълбочен проблемен анализ, който стои в основата на следващите фази от изследването.

Сред основните проблеми, които авторът изтъква, най-значими са следните: 1. отбранителната индустрия в страната не успява да открие своето място в новата военнополитическа обстановка и стратегическа среда за сигурност, губейки постепенно своето технологично предимство; 2. немалка част от изделията на въоръжения са в края на жизнения си цикъл и се очаква да бъдат заменени с нови, които БОТИБ няма да може да доставя; 3. българската отбранителна индустрия не произвежда уникални продукти, които да осигуряват на нея и страната някакво техническо или друго вид предимство; 4. липса на активна комуникация между БОТИБ и българската държава; 5. не е изградена обща визия за използването на научноизследователския, технологичния и производствения потенциал в интерес на националната сигурност и отбрана. 6. българската отбранителна индустрия не е консултирана и въввлечена в процесите на модернизация в достатъчна степен; 7. стратегическите документи и програмите към тях, които касаят отбранителната индустрия не са обновени, а целите на вече изтеклите програми остават неизпълнени; 8. липса на политическа нагласа за промяна и излизане от това състояние; 9. нуждата от кадри в отбранителното производство продължава да се изостря.

Втората глава е озаглавена „Подходи и методи за изследване на развитието на българската отбранително-технологична индустриална база“. В тази глава се представят резултатите от анализа на отбранителната технологична и индустриална база на ЕС и на стратегически документи, имащи отношение към БОТИБ след присъединяването на България към НАТО. В същата глава се изяснява и

методиката на изследването.

Третата глава е озаглавена „Между експорта и модернизацията и превъоръжаването на въоръжените сили: насоки за развитие на БОТИБ“. Тази глава съдържа най-съществените приноси моменти в изследването. В нея авторът представя резултати от изследване на чуждия опит, с акцент върху опита на Република Естония и Република Полша. Направен е сравнителен анализ на ситуацията в България, Естония и Полша. Важен изследователски акцент са представените резултати от задълбочен SWOT и PESTEL анализи.

В резултат от цялостното изследване са формулирани поредица от препоръки за развитието на българската отбранително-технологична индустриална база.

Към първа и втора глава са формулирани изводи, което допринася за систематизиране на резултатите до момента и облекчава четимостта на работата. Едновременно с това трябва да се отбележи, че в изводите към първа глава не се представят в достатъчна степен резултатите от иначе задълбочения проблемен анализ.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В края на изследването са формулирани пет научни и пет научно-приложни приноса. По мое мнение приносите в изследването са научно-приложни по характер и могат да се формулират по следния начин:

1. Оценено е историческото и текущо състояние и са идентифицирани ключовите проблеми на политиката за българската отбранително-технологична индустриална база.

2. Идентифицирани са фактори, влияещи върху задържане на развитието на БОТИБ и осигуряване на националната отбрана.

3. Въз основа на сравнителен анализ на опита на две сравними с България страни в политиката и развитието на отбранително-

технологична индустриална база са разкрити потенциалните фактори за развитие и са аргументирани възможностите за справяне с предизвикателствата на променящата се среда за сигурност в контекста на БОТИБ.

4. Въз основа на анализа са формулирани конкретни мерки за справяне с предизвикателствата пред развитието на българската отбранително-технологична индустриална база.

5. Разработени са насоки за подобряване на нормативната база за дейността на БОТИБ.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд авторът представя общо две публикации – един доклад и една студия. И двете публикации са на български език.

Считам, че двете публикации са по темата на дисертационния труд и отразяват важни моменти от него.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е с обем 41 страници. В него авторът представя: обща характеристика на дисертационния труд (актуалност и значимост, изследователски проблем, обект и предмет на изследване, изследователска теза, цели и задачи, подходи и методи на изследването, ограничения на изследването); обем и структура на дисертационния труд; кратко изложение на дисертационния труд; списък с научно-приложни приноси; списък на публикациите по темата на дисертационния труд; декларация за оригиналност.

Считам, че авторефератът дава обективна представа за обхвата и съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Основните ми критични бележки и препоръки се свеждат до следното:

Втората глава от изследването е озаглавена „Подходи и методи за изследване на...“. Методите на изследване са представени достатъчно коректно в т. 2.3., но не е налице информацията относно подходите. От друга страна в т. 3.1.2 се дава информацията относно казусния анализ, който не е намерил място в представената методология на изследването.

Липсва ясна логика относно мотивите за сравнението между България, Естония и Полша да е с фокус върху киберсигурност, изкуствен интелект и производство на военни роботи.

Допуснато е в точката, където са поместени препоръките (т. 3.3.) да се представят сравнителни анализи на различни типове въоръжение. Тези анализи са важни, но логичното им място е в аналитичната част на изследването.

Представените резултати от изследването могат да бъдат основа за значително по-задълбочено аргументиране на препоръките и предложенията. С други думи би било добре връзката между емпиричните резултати от изследването (т. 3.2.) и препоръките (т. 3.3.) да бъде по-силна. Авторът е достатъчно опитен за да е в състояние в по-голяма степен да ориентира препоръките си към конкретни адресати.

8. Заключение

Дисертационният труд на Пейо Сизов съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Кандидатът притежава задълбочени теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания, систематизиране на резултатите от тях и тяхното правилно интерпретиране. Трудът отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

Като отчитам баланса между тежестта на значимите научни постижения, и силните страни на труда от една страна и невисоката тежест на бележките и препоръките му давам положителна оценка.

Препоръчвам на уважаемото Научно жури да приеме труда като отговарящ на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и специфичните изисквания на УНСС и да присъди на Пейо Танев Сизов образователната и научна степен „доктор” по професионална направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление” (икономика на отбраната и сигурността).

24.04.2023 / гр. София

Подпис:

проф. д-р Цветан Цветков